

Global Compact Yearbook

H.E. Ban Ki-moon	1	Przemysław Kurczewski	60	Marek Maj	113
RADA PROGRAMOWA	2	NIEZBĘDNA INFRASTRUKTURA		MORALNY OBOWIĄZEK	
Georg Kell		Krzysztof Kurzydłowski	62	ODPOWIEDZIALNE INWESTYCJE	
BIZNES PODEJMUJE WYZWANIA	6	INNOWACYJNOŚĆ TO KLUCZ		Hansin Dogan	
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU		DO ENERGETYCZNEGO BEZPIECZEŃSTWA		ABY INWESTOWANIE BYŁO BARDZIEJ	
Muhammad Yunus	8	I LEPSEJ PRZYSZŁOŚCI		ODPOWIEDZIALNE	116
NĘDZA POWINNA BYĆ W MUZEACH, A BIZNES		Solange Olszewska	64	Andrzej Jakubiak	
MOŻE ZMIENIAĆ ŚWIAT NA LEPSZE		STAWIAMY NA TRANSPORT ZBIOROWY		EFEKTYWNOŚĆ NADZORCZA I	
ZRÓWNOWAŻONY BIZNES		Muhammad Yunus	66	ODPOWIEDZIALNOŚĆ	118
Janusz Piechociński	10	BIZNES MOŻE ZASPOKAJAĆ POTRZEBY		Fiona Reynolds	
Kamil Wyszkowski	11	SPOŁECZNE		TRENDY ODPOWIEDZIALNYCH INWESTYCJI	120
POLSKA NIE JEST SAMOTNĄ WYSPĄ		Bolesław Rok	68	Łukasz Kolano	
Jerzy Buzek	14	EDUKACJA DLA INNOWACJI SPOŁECZNYCH		INWESTYCJE UKIERUNKOWANE	
ZAANGAŻOWANIE NA WSZYSTKICH POZIOMACH		Jan Szomburg	70	NA GENEROWANIE POZYTYWNEGO WPLYWU	
Ewa Synowiec		BUDOWANIE KOMPETENCJI		SPOŁECZNEGO	122
TRANSFORMACJA W KIERUNKU ROZWOJU		Jarosław Duda	72	Paweł Tamborski	
ZRÓWNOWAŻONEGO, INTELIGENTNEGO		PRAWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH		BIZNES ODPOWIEDZIALNY SPOŁECZNIE	
I ODPOWIADAJĄCEGO NA POTRZEBY		Marek Plura	74	NA GPW	124
SPOŁECZNE	16	SPORT NIEPEŁNOSPRAWNYCH – INNOWACJA		Robert Sroka, Adam Grzymisławski, Joanna	
Jeffrey Sachs	20	W DZIAŁANIU		Kondraciuk	
OSTATNIA SZANSA W PARYŻU?		Alessandro De Pedys	76	ANALIZA STRATEGII ODPOWIEDZIALNEGO	
George Soros	23	WŁOSKA STRATEGIA NARODOWA		INWESTOWANIA	126
SPRAWIEDLIWOŚĆ SPOŁECZNA		SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU		László Baranyay	
TO KONIECZNOŚĆ		Giovanni Ferrero	78	ODPOWIEDZIALNE PODEJŚCIE DO INWESTYCJI	130
Paul Polman	24	CSR Z WŁOSKIM AKCENTEM		Małgorzata Polkowska	
KRYZYS KAPITALIZMU I NOWE WYZWANIA		Simon Smith	80	ROZBUDOWA SYSTEMU PRZESYŁOWEGO	
DLA ODPOWIEDZIALNEGO BIZNESU		INICJATYWA NA RZECZ ZATRUDNIANIA		JAKO ELEMENT ZRÓWNOWAŻONEGO	
Henryka Bochniarz	28	LUDZI MŁODYCH		ROZWOJU POLSKIEJ GOSPODARKI	134
WOŁANIE O NOWĄ STRATEGIĘ DLA POLSKI		Grzegorz Majerowicz, Łukasz Gołębiowski	82	Tomasz Pepliński	
Kálmán Mizsei	31	RYNEK KSIĄŻKI W POLSCE. TRENDY,		TERMINAL LNG: ODPOWIEDZIALNA	
POLSKI BIZNES ZMIENIA TĘ CZĘŚĆ EUROPY I		WYZWANIA I ZAGROŻENIA		INWESTYCJA	136
JEST PRZYKŁADEM DLA INNYCH		ROLA SEKTORA PRYWATNEGO		JAKOŚĆ ŻYCIA	
Sebastian Arana		WE WSPÓŁPRACY ROZWOJOWEJ		Joan Clos	
DLACZEGO Z TAKĄ PASJĄ ANGAŻUJEMY		Mateusz Smoter	88	MOBILNOŚĆ MIEJSKA	142
SIĘ W INICJATYWY NA RZECZ ŚRODOWISKA		JAK WSPIERAĆ DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ		Steen Hommel	
I SPOŁECZEŃSTWA	32	ROZWOJU		MIASTA. WIĘCEJ NIŻ PRZECHOWALNIE LUDZI	143
Simona Marinescu	36	Filip Kaczmarek	92	Kamil Wyszkowski	
ROLA SEKTORA PRYWATNEGO W ROZWOJU		ROLA SEKTORA PRYWATNEGO		DLACZEGO WARTO MIERZYĆ JAKOŚĆ ŻYCIA	
Michał Boni	38	WE WSPÓŁPRACY ROZWOJOWEJ		– NIE TYLKO W MIASTACH	144
CZY RZECZYWIŚCIE JEST JUŻ PO KRYZYSIE?		Simona Marinescu	96	Anna Rok	
Joseph Stiglitz	40	DOŚWIADCZENIA WSPÓŁPRACY		W KTÓRĄ STRONĘ DO PRZYSZŁOŚCI?	
GOSPODARKA POWINNA SŁUŻYĆ		Fernando Frutuoso de Melo	98	MIASTA A NOWA ARCHITEKTURA GLOBALNA	146
SPOŁECZEŃSTWU		WSPÓLNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ,		Piotr Arak, Andrey Ivanov	
Bolesław Rok	42	ZRÓŻNICOWANE ROLE		BADANIE ROZWOJU SPOŁECZNEGO NA	
ODPOWIEDZIALNE PRZYWÓDZTWO		Jerzy Kwieciński	100	POZIOMIE GMINY	150
I ZRÓWNOWAŻONY BIZNES		STRATEGIA KARPACKA MOTOREM		Hanna Gronkiewicz-Waltz	
INNOWACJE		WSPÓŁPRACY ORAZ ROZWOJU KRAJÓW		SPOSÓB WARSZAWY NA OCHRONĘ KLIMATU	152
Rafał Trzaskowski	48	I REGIONÓW KARPACKICH		Adam Bierzwiński	
POLSKA 3.0		NOWOCZESNA FILANTROPIA		HAŁAS W MIASTACH	156
Wojciech Cellary	50	Łukasz Kolano	104	Sandeep Brar	
EKONOMIA TWÓRCZOŚCI		CZY FILANTROPIA MOŻE BYĆ NOWOCZESNA		ORGANIZACJA IGRZYSK OLIMPIJSKICH –	
Bruno Duthoit	54	Steven M. Hilton	106	PODEJŚCIE ZRÓWNOWAŻONE	158
TWORZYMYSOLIDNE PODSTAWY DLA		NOWE OBLCIE FILANTROPII		Bogdan Rogala	
INNOWACJI		Adam Niewiński	108	JAK UNOWOCZEŚNIENIE INFRASTRUKTURY	
Ronald Binkofski	58	ARCHITEKCI ZMIAN		PROPONOWANE PRZEZ PHILIPSA WPLYNIE	
INNOWACJE TECHNOLOGICZNE		Mint Subsoontorn	110	NA JAKOŚĆ ŻYCIA?	160
I SPOŁECZNA ROLA BRANŻY INFORMATYCZNEJ		W KIERUNKU ZRÓWNOWAŻONYCH CELÓW		Tomasz Pepliński	
		ROZWOJOWYCH		KORZYŚCI Z OBECNOŚCI TERMINAŁA	164

Magdalena Rzeszutalska POLPHARMA WDRAŻA NOWE ROZWIĄZANIA	166	Grzegorz Hoppe KONTROWERSJE WOKÓŁ NOWEGO SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI W POLSCE	230	PRAWA CZŁOWIEKA	
Małgorzata Szleszyńska WSPÓLNE WARTOŚCI, BY TWORZYĆ WARTOŚĆ	170	Ewa Persidok, Andrzej Kryński PROGRAM WŁASNY UN GLOBAL COMPACT W POLSCE „BRANDBILITY”	232	Katarzyna Trzpis ZAANGAŻOWANIE NA WSZYSTKICH ETAPACH ŁAŃCUCHA DOSTAW	280
Mariola Belina-Prażmowska TROSKA O ZDROWIE I POMOC POTRZEBUJĄCYM	174	Katarzyna Rudnicka JAK ZMNIEJSZAĆ NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	234	Stefan Schwarzwald WIEDZA, KTÓRA MOŻE OCHRONIĆ 15 TYSIĘCY POLAKÓW	282
Marek Borowski POMOC ŻYWOŚCIOWA	178	Grażyna Kaczyńska NASZ PROGRAM GOSPODARKI ODPADAMI	236	STANDARDY PRACY I ETYKA FIRM	
Andrzej Faliński ROLNICZA DOLINA KRZEMOWA	180	Halina Brdulak NASZA WIZJA ZRÓWNOWAŻONEGO I KONKURENCYJNEGO TRANSPORTU	238	Andrzej Malinowski STANDARDY PRACY I NORMY ETYCZNE	286
Czesław Grzesiak PRZYNOSIMY DOBRE EFEKTY	182	Joan Clos EKONOMICZNA ROLA MIAST	241	Piotr Duda PRZESTRZEGANIE STANDARDÓW PRACY	287
Harm Goossens DROGA FIRMY UNILEVER DO ODPOWIEDZIALNEGO TRANSPORTU	184	Kamil Wyszowski DLACZEGO TRANSPORT JEST WAŻNY? BO CHODZI O LUDZKIE ŻYCIE!	242	Jan Guz POPRAWA WARUNKÓW PRACY NIE JEST MOŻLIWA BEZ AKTYWNEJ ROLI PAŃSTWA	290
OCHRONA ŚRODOWISKA		Bartłomiej Morzycki BEZPIECZEŃSTWO DROGOWE JAKO TRWAŁY ELEMENT STRATEGII TRANSPORTU ZRÓWNOWAŻONEGO	245	Jacek Wojciechowicz PRZECIWDZIAŁANIE KORUPCJI I ETYKA W BIZNESIE	293
Marcin Korolec Z WARSZAWY DO LIMY. POLSKIE PRZEWODNICTWO W KONWENCJI KLIMATYCZNEJ	188	Olga Siedlanowska-Chałuda PROGRAM ODPOWIEDZIALNY TRANSPORT	248	Magdalena Wojciechowska ZA KAŻDYM SUKCESEM STOJĄ WYJĄTKOWI LUDZIE	296
RWE Polska PRZYSZŁOŚĆ I WYZWANIA BRANŻY ENERGETYCZNEJ	191	Janusz Górski ZIELONA LOGISTYKA	250	Janusz Gołębowski RÓŻNORODNOŚĆ JAKO SZANSA	298
Agnieszka Kowalcze ODPOWIEDZIALNE PRAKTYKI BIZNESOWE SKANDYNAWSKICH FIRM W POLSCE	192	Harm Goossens WYBORY POZYTYWNE DLA ZDROWIA	252	Wojciech Sobczyk STANDARDY ZARZĄDZANIA ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	300
Paweł Olechnowicz WYGRAĆ ZIELONĄ PRZYSZŁOŚĆ	194	Barbara Stachowicz UBEZPIECZYCIEL: OPIEKUN, NIE LIKWIDATOR SZKODY	254	PRZECIWDZIAŁANIE KORUPCJI	
Marek Dec INWESTYCJE W OCHRONĘ ŚRODOWISKA	198	Krzysztof Michalski KAMPANIA EDUKACYJNA „ALKOHOL TO ODPOWIEDZIALNOŚĆ. PIJ ROZWAŻNIE”	256	Mateusz Szczurek WALKA Z SZARĄ STREFĄ	304
Kamil Wyszowski EKOLOGIA W JEDNOŚCI Z EKONOMIĄ	202	Piotr Samecki BEZPIECZNE OPONY, BEZPIECZNA JAZDA	259	Marek Goliszewski DLACZEGO POTRZEBNA KOALICJA W WALCE Z SZARĄ STREFĄ?	306
Katarzyna Zawodna STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA	204	Tomasz Zieliński WKŁAD PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO W OSZCZĘDZANIE ENERGII I REDUKCJE EMISJI GAZÓW CIĘPŁARNIANYCH	262	Leszek Wiecech SZARA STREFA W BRANŻY PALIWOWEJ PRZEKROCZYŁA CZERWONĄ LINIĘ	310
Mirosław Bieliński CHWILECZKĘ, MAMY JESZCZE TRZY DODATKOWE SZANSE!	206	Ewa Persidok UN GLOBAL COMPACT W POLSCE NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEJ CHEMII	264	Halina Pupacz POTRZEBA KOMPLEKSOWYCH ROZWIĄZAŃ LEGISLACYJNYCH W OBRODZIE PALIWAMI	312
Tomasz Pepliński ŚRODOWISKO POD OCHRONĄ	210	Dirk Elvermann INNOWACJE W SEKTORZE CHEMICZNYM	266	Leszek Wiwala SZARA STREFA NAPOJÓW SPIRYTUSOWYCH W POLSCE	314
Agnieszka Kozłowska-Korbicz GREENEVO – AKCELERATOR ZIELONYCH TECHNOLOGII	213	Mirosław Siwinski NASZA DROGA DO ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	269	Grażyna Sokółowska PRZECIWDZIAŁANIE SZAREJ STREFIE W BRANŻY TYTONIOWEJ	316
Andrzej Wójcik OCHRONA ATMOSFERY I BUDOWNICTWO	216	Agnieszka Chilton WOKÓŁ PROBLEMÓW PRAWNYCH ZWIĄZANYCH Z POLITYKĄ KLIMATYCZNO-ENERGETYCZNĄ	272	POMIAR JAKOŚCI CSR W POLSCE	
Małgorzata Skucha ZIELONA ZMIANA W TROSCIE O JAKOŚĆ ŻYCIA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ	220	Beata Faracik, Joanna Szymonek ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA PRZEDSIĘBIORSTW ZA NARUSZENIA PRAW CZŁOWIEKA	276	Kamil Wyszowski, Mateusz Smoter COROCZNE BADANIE KONDYCJI SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU (CSR) W POLSCE – GENEZA I CZY WARTO	320
Michał Kielsznia ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ŚRODOWISKO	222			Gracja Pyrzyńska KONKURS NA NAJLEPSZE PARTNERSTWO ROKU	324
Ewa Persidok, Andrzej Kryński CEO WATER MANDATE	224				
Fabrizio Gavelli PO STRONIE NATURY	226				
Kamil Wyszowski ODPADY, CO ZROBIĆ ŻEBY DAŁO SIĘ Z NIMI ŻYĆ	228				

PRAWA CZŁOWIEKA

Przestrzeganie ich to konieczny fundament jakości życia. Rola biznesu, a szczególnie korporacji ponadnarodowych, w ich przestrzeganiu jest kluczowa. Bez udziału biznesu w tym procesie, instytucje ochrony praw człowieka są bezsilne.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA PRZEDSIĘBIORSTW ZA NARUSZENIA PRAW CZŁOWIEKA

„What is good for society is good for my company”

Manifesto for the Corporate Idealist¹

Beata Faracik, LL.M i Joanna Szymonek, Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu, Ekspert UN Global Compact w Polsce

Gdy w dniu 26 czerwca br. Rada Praw Człowieka ONZ (RPCz) przyjęła rezolucję autoryzującą rozpoczęcie prac nad wiążącym traktatem międzynarodowym, dotyczącym odpowiedzialności prawnej przedsiębiorstw za naruszenia praw człowieka, wysłała jasny sygnał, że dobrowolne inicjatywy biznesu w tym zakresie w niewystarczającym stopniu przekładają się na zapewnienie sprawiedliwości osobom, na których prawa działalność przedsiębiorstw ma negatywny wpływ. Jednocześnie dała sygnał państwom i biznesowi, że czas już podjąć rzetelne działania, by w przyszłości móc sprostać wymaganiom umowy. Jakże to powinny być działania wskazuje zaś inny dokument, cieszący się akceptacją Państw Członkowskich ONZ, wyrażoną w rezolucji RPCz – Wytyczne ONZ ds. Biznesu i Praw Człowieka.

Gdy w 2011 r. RPCz przyjęła jednogłośnie Wytyczne ONZ ds. Biznesu i Praw Człowieka² (oryg. *UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework*; dalej: Wytyczne), uznano je za wspólny punkt odniesienia, swoiste ramy, umożliwiające spójne i komplementarne względem siebie działania wszystkich interesariuszy na rzecz poszanowania praw człowieka w kontekście biznesu. Zgodnie bowiem z Wytycznymi, które wskazują kto, co i jak

powinien robić, by zapewnić poszanowanie praw człowieka przez biznes, cel ów można osiągnąć wyłącznie dzięki współdziałaniu wszystkich stron i wywiązaniu się przez nie odpowiednio z:

- obowiązku państw do zapewnienia ochrony praw człowieka (*state duty to protect*)
- odpowiedzialności przedsiębiorstw za przestrzeganie praw człowieka (*corporate responsibility to respect*), oraz
- zapewnienia sprawnego i efektywnego funkcjonowania państwowych i pozapaństwowych, sądowych i pozasądowych mechanizmów rozpatrywania skarg i dochodzenia zadośćuczynienia i/lub odszkodowania w przypadku naruszeń praw człowieka przez przedsiębiorstwa (*access to remedy*).

Potencjał Wytycznych dostrzegły Unia Europejska (do wypracowania krajowych planów wdrożenia Wytycznych zobowiązały się wszystkie Państwa Członkowskie UE³) i inne organizacje międzynarodowe (OECD, IFC), które dostosowały do nich swoje standardy. Także UN Global Compact (UNGC) we wspólnej nocie z Biurem Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka doprecyzował, że realizacja Zasad 1 i 2 UNGC wymaga *de facto* wdrożenia przez firmy Wytycznych.⁴

Beata Faracik, Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu, Ekspert UN Global Compact w Polsce

Joanna Szymonek, Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu, Ekspert UN Global Compact w Polsce

Pełna implementacja Wytycznych tak na poziomie firm (*due diligence* w zakresie praw człowieka), jak na poziomie państw, jest dużym wyzwaniem. Ale można mu sprostać.

Choć umiędzynarodowienie biznesu spowodowało rozbieżność między zdolnością do prowadzenia działalności gospodarczej przez firmy na arenie międzynarodowej a zdolnością państw do jej nadzorowania, pozostaje faktem, że to na państwach przede wszystkim spoczywa obowiązek zapewnienia ochrony praw człowieka, wynikających z ratyfikowanych przez państwa umów międzynarodowych, przed ich naruszeniem przez strony trzecie, w tym przedsiębiorstwa, na ich terytorium i/lub w zakresie ich jurysdykcji. Jak wskazują Wytyczne, państwa dysponują po temu szeregiem narzędzi – od oświadczenia, że oczekują od firm poszanowania praw człowieka, przez upowszechnianie wiedzy dotyczącej praw człowieka i wspieranie firm w zrozumeniu natury ryzyka związanego z ich naruszeniem, system zachęt, dawanie przykładu własnym działaniem (np. stosowanie zrównoważonych zamówień publicznych, zobowiązanie spółek Skarbu Państwa do raportowania danych pozafinansowych), po zapewnienie ram prawnych i skutecznej polityki w zakresie CSR i praw człowieka, a nawet reżim karny. Zważywszy na wachlarz narzędzi, jakie państwo ma w swojej dyspozycji, jego niemoc w kwestii zapewnienia przestrzegania przez przedsiębiorstwa praw człowieka nie wynika z ich braku, lecz z braku kompleksowej, systemowej wizji rozwoju społeczeństwa i gospodarki, w sposób zapewniający poszanowanie podstawowych wartości zawartych w konstytucji i powszechnie uznanych standardach praw człowieka.

Aby to zmienić, warto sięgnąć po Wytyczne, zaś działania rozpocząć od przeprowadzenia kompleksowej analizy stanu ich realizacji (tzw. *National Baseline Assessment*), zarówno na poziomie ustawodawstwa, jak i praktyki jego stosowania oraz założeń polityki CSR/praw człowieka, i jej realizacji, oraz tworzącej ramy umożliwiające ocenę postępu działań państwa w czasie. Pozwoli to na zidentyfikowanie potencjalnych braków w obowiązującym ustawodawstwie, metodach jego egzekucji i założeniach właściwych polityk, ułatwi wskazanie priorytetów, oraz perspektywy ich realizacji, a także pomoże „zmapować” inicjatywy różnych interesariuszy (jak np. *Wizja 2050*) i procesy komplementarne do działań państwa. Choć administracja publiczna, posiadająca najwięcej informacji niezbędnych do przeprowadzenia rzetelnej analizy, powinna być mocno zaangażowana w jej przeprowadzenie, będąc stroną potencjalnie zainteresowaną jak najlepszym wynikiem, powinna rozważyć powierzenie jej realizacji, wzorem Francji, Norwegii czy Holandii, Rzecznikowi Praw Obywatelskich lub niezależnym ekspertom.

Analiza stanu realizacji Wytycznych jest niezbędna do wypracowania kompleksowego i spójnego Krajowego Planu Wdrażania Wytycznych (Plan), odpowiadającego na realne problemy i uzupełniającego zidentyfikowane luki w prawie i praktyce jego stosowania. Planu, który powinien:

- odnosić się do całego zakresu Wytycznych,
- wykorzystywać cały zakres narzędzi oddziaływania państwa, w tym odpowiednie wsparcie finansowe,
- obejmować działania przeznaczone do realizacji tak w krótko-, jak i długoterminowej perspektywie,
- w sprawny sposób połączyć rozproszone działania i sprawić, by dzięki swej komplementarności przyniosły efekty większe, niż gdyby realizowano je z osobna.

Proces wypracowywania Planu powinien być też bliski duchowi Wytycznych, transparentny, inkluzywny oraz umożliwiać konsultacje oraz udział wszystkich interesariuszy, np. przez włączenie ich do zespołu pracującego nad nim. Warto też wspomnieć, że współpraca z interesariuszami jest istotna także w odniesieniu do firm.

Potencjał, jaki kryje się w procesie prowadzącym do wypracowania a następnie wdrożenia Planu, jest też doskonałą okazją do poprawy poziomu zaufania tak do biznesu, jak i państwa. Już same odpowiednio poprowadzone prace, mające na celu wypracowanie Planu w oparciu o szerokie konsultacje społeczne, zwiększą szanse na wypracowanie społecznie zaakceptowanego Planu, a jednocześnie pozwolą na:

- zrozumienie zarówno przez administrację, jak i opinie publiczną wyzwań i działań, wynikających z tego procesu i samych Wytycznych,
- zidentyfikowanie i wykorzystanie synergii pomiędzy działaniami podejmowanymi przez rząd, biznes oraz poszczególne grupy społeczne i zawodowe,

- usystematyzowanie i zapewnienie komplementarności działań w różnych obszarach tematycznych, m.in. promocji zrównoważonego rozwoju, ochrony praw człowieka, popularyzacji alternatywnych metod rozwiązywania sporów i zrównoważonych zamówień publicznych, zwiększenia udziału osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, odpowiedzialne inwestycje, zwalczanie korupcji.

By jednak efekt ten utrzymać, a sam Plan nie podzielił losu wielu strategii zalegających na półkach, realizacja wskazanych w nim zadań powinna być poddawana regularnej weryfikacji i ocenie.

Mimo, że odpowiedzialność za zapewnienie przestrzegania praw człowieka spoczywa przede wszystkim na państwach, postępujące procesy globalizacyjne pociągnęły za sobą wzrost roli biznesu i przejęcie przez niego części władzy, która dotąd była zarezerwowana dla Państwa. Dlatego istotne jest, aby przedsiębiorstwa, które zgodnie z Wytycznymi są wyspecjalizowanymi organami społecznymi, pełniącymi szczególne funkcje, od których wymaga się przestrzegania prawa i poszanowania praw człowieka; zrozumiały, że przejmowanie władzy gospodarczej wiąże się też z odpowiedzialnością i zobowiązaniem z niej wynikającym. Mówimy tutaj o odpowiedzialności współczesnego biznesu za oddziaływanie na otoczenie gospodarcze i społeczne.

Warto zwrócić uwagę na kilka kwestii. Przede wszystkim przestrzeganie praw człowieka w procesach prowadzenia działalności gospodarczej nie jest gestem uprzejmości, altruizmu wobec grupy interesariuszy, takich jak: pracownicy czy społeczność lokalna. Jest obowiązkiem, którego przestrzeganie leży w interesie przedsiębiorstwa. Sposób realizacji tego zobowiązania będzie zróżnicowany w zależności od podmiotu np. międzynarodowej korporacji, lokalnego przedsiębiorcy, rzemieślnika czy też firmy rodzinnej. To, co łączy te podmioty, to obowiązek prawny, szczególnie tam, gdzie standardy międzynarodowe zostały włączone do krajowego porządku prawnego, a także interes gospodarczy, tkwiący w poprawnym postępowaniu. Często nie doceniamy siły wzajemnego oddziaływania i niesłusznie postrzegamy interesariuszy w jednoznacznych rolach – tylko jako pracowników, tylko jako mieszkańców, zapominając, że pracownicy czy społeczność lokalna to także konsumenci, partnerzy biznesowi czy aktywiści. W długim okresie naruszenie praw człowieka w biznesie przyniesie stratę w postaci wysokich kosztów społecznych, utraconych klientów, kosztów operacyjnych: personalnych, produkcyjnych, prawnych, itp. Kolejną kontrowersyjną sprawą jest balansowanie na granicy prawa, które często ma niewiele wspólnego z etycznym czy odpowiedzialnym postępowaniem biznesu. Wysiłek powinien być ukierunkowany na realizację strategii postępowania zgodnego z prawem, nie zaś strategii udowadniania działania w granicach prawa.

Narzędziem pozwalającym firmom realizować zobowiązanie przestrzegania praw człowieka są właśnie Wytyczne, które powinny być przyjęte przez dział zarządzania ryzykiem, zaś zasady *due diligence* (należyta staranność) w kwestii praw człowieka powinny być włączone w procesy identyfikacji zdarzeń, mogących mieć niekorzystny wpływ na przedsiębiorstwo i jego interesariuszy, uwzględniając nie tylko ryzyka prawne, ale także standardy wewnętrzne i etyczne. Kluczowym działaniem z zakresu *compliance* dla przetrwania każdego przedsiębiorstwa jest reakcja na potencjalne ryzyko, a także na naruszenie, które już wystąpiło. Naprawa szkody także leży w obowiązku firmy. Istotne jest to, że realizacja przestrzegania praw nie jest uzależniona od wielkości firmy. Duże firmy, często ze względu na zasięg i rodzaj działalności, narażone są na większe ryzyko naruszeń; dysponują stosownymi zasobami i wiedzą jak te standardy wdrażać. Mniejsze firmy, prezentując często niższy poziom wiedzy i świadomości w kwestii stosowania standardów w globalnej gospodarce, dysponując często ograniczonymi zasobami, gubią się w gąszczu mnożących się nowych standardów, niechętnie są ich wdrażaniu, traktując Wytyczne jako kolejne, dodatkowe obciążenie finansowe firmy.

W działaniu na rzecz obrony praw człowieka w biznesie kluczowe jest zrozumienie, że zastosowanie Wytycznych nie musi odbywać się przy asyście najdroższych ekspertów na rynku. Uniwersalność Wytycznych pozwala na dostosowanie ich wdrażania do wielkości biznesu, branży, rodzaju i kontekstu działania firmy. Na tej podstawie identyfikuje się ryzyka naruszeń praw człowieka w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą przez daną firmę, wachlarz praw człowieka bowiem może się różnić w zależności od firmy.

Wdrożenie zasad CSR nie musi być kosztowne. Konieczna jest zmiana sposobu myślenia przedsiębiorców, z wyboru między zyskiem a odpowiedzialnością na łączenie tych dwóch aspektów. By tak się jednak stało, istotna jest wspomniana już rola państwa w tworzeniu polityk i strategii rozwoju, zachęcających do odpowiedzialnych postaw, oraz skutecznie walcząca z postawami nieprawidłowym. Konsekwentne niestosowanie standardów miękkiego prawa przez biznes często prowadzi do włączenia ich w przepisy twardego prawa. To nierzadko wiąże się ze wzrostem kosztów prowadzenia działalności, co z kolei prowadzi do prób obejścia prawa.

W Polsce można mnożyć przykłady zarówno nieskutecznego, słabej jakości prawa, jak nieskutecznych procesów jego stanowienia. Zamiast jednak szukać sposobów jego obejścia, warto skorzystać z mechanizmu sprzyjającego stanowieniu skutecznego prawa, jakim jest partycypacja. W demokracji uczestniczącej ta formuła pozwala realizować ideę wspólnej odpowiedzialności za państwo i jego obywateli. Partycy-

pacja jest możliwa w dialogu i partnerstwie, a na tym polu mamy wiele do zrobienia. Niski poziom zaufania, brak poszanowania odmienności poglądów, łamanie zasad dialogu społecznego, ograniczają nasz potencjał w tworzeniu gospodarki zrównoważonej, służącej społeczeństwu. Partnerstwa musimy się ciągle uczyć, gdyż od jego efektywności zależy nasza społeczno-gospodarcza przyszłość. Odpowiedzialność za rzeczywistość, w której funkcjonujemy, w tym tworzenie wspólnej wartości społeczno-gospodarczej i przestrzeganie standardów, spoczywa na nas wszystkich, uchylanie się od niej przez którąkolwiek ze stron będzie skutkowało wysokimi kosztami społecznymi, spadkiem zaufania obywateli do instytucji państwowych i biznesu.

Przestrzeganie praw człowieka w procesach prowadzenia działalności gospodarczej nie jest gestem uprzejmości, altruizmu wobec grupy interesariuszy, takich jak: pracownicy czy społeczność lokalna. Jest obowiązkiem, którego przestrzeganie leży w interesie przedsiębiorstwa.

Przestrzeganie praw człowieka w biznesie nie stanowi nowej, ideowej ekstrawagancji, lecz odpowiada na współczesne wyzwania społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Wytyczne ONZ ds. Biznesu i Praw Człowieka są narzędziem wskazującym, kto i w jaki sposób może na te wyzwania odpowiedzieć, i przyczynić się do zapewnienia poszanowania praw człowieka w kontekście biznesu. Potrzeba *tylko i aż* woli politycznej i zaangażowania. I ponownego zadania pytania o rolę przedsiębiorstw w społeczeństwie. ■

¹ Christine Bader, *The Evolution of a Corporate Idealist. When Girl Meets Oil*, Bibliomotion, 2014 r.

² Rezolucja A/HRC/17/4 z 2011 r.

³ Konkluzje Rady Ministrów Spraw Zagranicznych z 25 czerwca 2012 r.

⁴ http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/human_rights/Resources/GPs_GC%20note.pdf